בס"ד

גליון מספר: 73

פרשת בשלח

העלון מוקדש להצלחת נוחי
בן זהבה ויוסף דורון בן דזי

מאור - 0542390375

– הגליון השבועי של קהילת מכון –

יגדיל תורה

ללמוד תורה בכל עת

הרב יעקב דואני / רב במכון יגדיל תורה ומחבר הספר בית חם

לאחר קריעת ים סוף כתוב שבני ישראל, הלכו במדבר במשך שלושה ימים ולא מצאו מים, וכמו שכתוב (טו, כב):

וַיַּסַּע מֹשֶׁה אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּם סוּף וַיֵּצְאוּ אֶל מִדְבַּר שׁוּר וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וְלֹא מָצְאוּ מָיִם:

ויש להקשות, איך הסתדרו שלושה ימים בלי מים ולא מתו בחום היום של המדבר?

הגמרא במסכת בבא קמא (פב ע"א) אומרת, שכוונת הדברים היא, שאין מים אלא תורה, והם הלכו שלושה ימים בלי תורה ולכן הושפעו בצורה לא טובה. לכן עזרא הסופר תיקן לישראל לקרוא בספר תורה גם בימי שני וחמישי בכדי שלא יהיו שלושה ימים בלי תורה, וזה לשון הגמרא שם:

עשרה תקנות תיקן עזרא: שקורין במנחה בשבת, וקורין בשני ובחמישי.. ושיהו קוראין בשני ובחמישי - עזרא תיקן? והא מעיקרא הוה מיתקנא! דתניא: וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים - דורשי רשומות אמרו: אין מים אלא תורה, שנאמר: הוי כל צמא לכו למים, כיון שהלכו שלשת ימים בלא תורה נלאו, עמדו נביאים שביניהם ותיקנו להם שיהו קורין בשבת ומפסיקין באחד בשבת, וקורין בשני ומפסיקין שלישי ורביעי, וקורין בחמישי ומפסיקין ערב שבת, כדי שלא ילינו ג' ימים בלא תורה! מעיקרא תקנו חד גברא תלתא פסוקי, אי נמי תלתא גברי תלתא פסוקי, כנגד כהנים לוים וישראלים, אתא הוא תיקן תלתא גברי ועשרה פסוקי, כנגד עשרה בטלנין.

לאחר שעם ישראל מתלוננים, משה רבנו פונה לקב"ה, וזה הפתרון שהוא אומר לו לעשות:

וַיִּצְעַק אֶל ה' וַיּוֹרֵהוּ ה' עֵץ וַיַּשְׁלֵךְ אֶל הַמַּיִם וַיִּמְתְּקוּ הַמָּיִם שָׁם שָׂם לוֹ חֹק וּמִשְׁפָּט וְשָׁם נִסָּהוּ:

ויש לשאול, אם מה שהיה חסר להם זה תורה ולא מים כפשוטו של מקרא, איך בהשלכת עץ, כמו שכתוב שמשה עשה, הבעיה נפתרה?

<< המשך הדבר תורה בעמוד האחרון>>

עבודת האדם לאור טו בשבט

הרב אמיר אזולאי/ רב במכון יגדיל תורה מחבר הספר על שלושה דברים

ה"ר דוד אבודרהם הביא שנשאל הרמב"ם שקהל שהתפללו וכולם בקיאים בתפילה אם ירד שליח ציבור לפני התיבה ויחזור התפילה בקול רם?

והשיב שהואיל ותקנו חכמים שירד שליח ציבור לפני התיבה להוציא את מי שאינו בקי לא תהיה חזרת השליח ציבור ברכה לבטלה כלל מפני עיקר התקנה, ואע"פ שלא יהיה בקהל מי שאינו בקי- מ"מ זה כמו תקנות נוספות שתקנו:

כמו שתקנו הקידוש בבית הכנסת (פסחים קא.) והיה עיקר זה מפני האורחים, ונתחייבו לאמרו בכל בתי כנסיות ואף על פי שאין שם אורחים, וכמו שתקנו ברכה אחת מעין שבע בשביל המאחרים לבוא בבית הכנסת (שבת כד:) ונתחייבו לאמרה תמיד ואף על פי שהיו שם כל הקהל,

וכתב שכן כל דבר הנתקן בשביל דבר אחר אין ענינו שלא נעשית התקנה ההיא עד שיהיה שם אותו הדבר שנתקנה בשבילו אלא עניינו שנעשה את התקנה תמיד - גזירה שמא יהיה שם אותו הדבר שנתקנה בשבילו, וטעם הדבר שאם לא היו חכמים מתקנים כן היו החכמים נותנים דבריהם לשיעורים והיה צריך בכל תפילה לחפש כל איש ואיש שבבית הכנסת אם הוא בקי אם לא.

והוסיף המ"ב (יב) טעם נוסף לתקנה ששמא יהיה פ"א בבהכ"נ מי שאינו בקי ויוציאנו הש"ץ ידי חובה.

האם יכול להמתין בשביל אנשים מהציבור

הד"מ (א) כתב בשם הרב בנימין זאב שמצא שכתוב בשם רבינו שמשון בן ה"ר יוסף כשסיימו הציבור להתפלל תפילת שמונה עשרה והחזן היה ממתין מלהתחיל התפילה בקול רם בשביל אחד שבציבור או שנים או שלשה- היה גוער בו ואמר לו שאינו רשאי להמתין על שנים או שלשה מכיון שהציבור סיימו ואין ראוי להטריח עליהן.

וכן גער ר' נתנאל בשליח ציבור כשהיה ממתין לשנים או לשלשה טובי העיר שלא סיימו עדיין תפילתן.

ומכאן כתב הרב בנימין זאב שמאותו טעם שבמקרה שאם עדיין לא הגיע אחד מחשובי הקהל לבית הכנסת אין להמתין עליו אם יש כבר מניין, שכן אין זה כבוד ציבור ועוד שמענישים את הממתין על כך מכיון שהוא מטריח את הציבור.

פסיקת הלכה:

השו"ע פסק כדברי ה"ר דוד אבודרהם: "קהל שהתפללו וכולם בקיאים בתפלה, אעפ"כ ירד ש"צ וחוזר להתפלל, כדי לקיים תקנת חכמים."

והרמ"א פסק כרב בנימין זאב: "ואם יש יחידים בקהל מאריכין בתפלתן, אין לש"צ להמתין עליהם אפי' היו חשובי העיר; וכן אם היה מנין בבהכ"נ, אין להמתין על אדם חשוב או גדול שעדיין לא בא".

המ"ב (יג) כתב שהטעם שאין להמתין אף לחשובי העיר הוא מפני טורח הציבור, ועכשיו נהגו שהש"ץ ממתין עד שיסיים האב בית דין את תפלתו לפי שרוב האנשים מתפללין במרוצה והמתפלל מלה במלה לא יוכל לומר קדושה עם הצבור לכן ממתינים כי הם עושים שלא כדין-

לפיכך אם אין אב"ד בעיר ה"ה דימתינו על המתפלל מלה במלה אבל כשמאריך אין להמתין עליו. וכמו שכתוב על ר"ע כשהיה מתפלל עם הצבור היה מקצר ועולה.

מי שחושש שיתלוצצו עליו שמאריך בתפילתו:

המ"ב כתב שמי שצריך להאריך וירא שיתלוצצו עליו יכול לילך לאחוריו בשעה שמתחיל הש"ץ אף על פי שעדיין לא גמר תפלתו ויחזור למקומו ויגמור. ובתנאי שתיהיה כוונתו לשם שמיים.

האם צריך להמתין לאדם חשוב כאשר לא יעבור הזמן:

המ"ב (יד) כתב שאין צריך להמתין אפילו אם עי"ז לא יעבור זמן ק"ש ותפלה, שהרי אם יעבור- אפילו ביחידי צריך להתפלל כדי שלא יעבור הזמן.

והטעם שאין להמתין המ"ב (טו) ביאר הוא שמכיון שיש עשרה ישנה שם השכינה ועל מי ימתינו עוד.

והיום נתפשט המנהג להמתין על אב"ד ונראה הטעם משום דהמנהג כהיום בערי ישראל לקבוע עם האב"ד ביחד עת ללמוד אחר התפילה, ואם כשיתקבץ מנין תיכף יתפללו ילך אח"כ כל אחד לדרכו ויוגרם עי"ז ביטול תורה.

וכתב המ"ב שמעלת קביעות לימוד שלאחר התפילה הוא ענין

מיוחדת לצאת מן הכח אל הפעל בפירות וצמחים וכל אשר שייך אליה, וכן הוא האדם יוצא כחו אל הפעל.

נשמת החיים שהיא נקודת הקודש הפנימית שטמונה בכל אחד ואחד מאתנו, מסתתרת היא מתחת למעבה הגוף החומרי, לרובד האדמה שבנו. הלכך על מנת להצמיח פירות ראויים מאדמת חיינו עלינו לעמול היטב על מנת לגלות את אור הנשמה, למרות הגופניות והחומריות שמכסה אותו. וזאת בדומה למלאכת הצמחת האילנות והפירות מן האדמה שדורשת עמל ומאמץ רבים.

נמצא אפוא שיום טו' בשבת, שהוא יום המציין את תחילתה וסופה של השנה עבור האדמה, הוא יום של חשבון נפש גם עבור חלקי האדמה שבנו. ביום זה הננו צריכים להתבונן היטב, כמה עיבדנו כראוי את חלק האדמה שבנו במהלך השנה החולפת, וכמה הפכנו אותו לכלי ראוי לגילוי אור הקדושה. כמו כן, עלינו לקבל החלטות חדשות בנוגע להתקדמות בתחום זה במהלך השנה שבפתחה אנו עומדים.

נבאר יותר את הדברים: חלק האדמה, דהיינו הצד החומרי שבנו דורש הוא ריסון ועיבוד מתמיד על מנת שתוכל נשמת החיים להופיע בתוכו בעוצמה ולהאיר מתוכו את מציאות חיינו. עבודה זו מתמקדת היא בתיקון המידות והמוסריות הבסיסית, מתוך כוונה עמוקה ליצור תשתית ראויה להופעת אור הנשמה, אור התורה בחיינו. בבחינת "דרך ארץ שקדמה לתורה" וכפי שמסביר הרב קוק זצ"ל (אורות התורה, יב' ב') את המושג הזה:

"דרך ארץ קדמה לתורה". הקדמה זמנית מוכרחת לדורות. המוסר בטבעיותו, בכל עומק הודו וכחו האיתן, מוכרח להקבע בנפש ויהיה מצע לאותן ההשפעות הגדולות הבאות מכחה של תורה

תיקון המידות והמוסריות הטבעית היא תנאי הכרחי ונצרך להופעת התורה והקדושה בקרבנו כראוי. זו היא המלאכה הנכבדה שמוטלת עלינו ביום טו' בשבט- לערוך חשבון נפש מאומץ בנוגע לבחינת עבודת האדמה שמרכיבה את חיינו והכשרתה להצמחת פירות רוחניים ראויים לאורך השנה כולה.

אם צריך חזרה—כשכולם בקיאים

הרב מאור תורג'מן / יו"ר מכון יגדיל תורה

האם במקום שכולם בקיאים בתפילה יש לעשות חזרת הש"ץ?

ה"ר דוד אבודרהם הביא שנשאל הרמב"ם שקהל שהתפללו וכולם בקיאים בתפילה אם ירד שליח ציבור לפני התיבה ויחזור התפילה בקול רם?

והשיב שהואיל ותקנו חכמים שירד שליח ציבור לפני התיבה להוציא את מי שאינו בקי לא תהיה חזרת השליח ציבור ברכה לבטלה כלל מפני עיקר התקנה, ואע"פ שלא יהיה בקהל מי שאינו בקי- מ"מ זה כמו תקנות נוספות שתקנו:

כמו שתקנו הקידוש בבית הכנסת (פסחים קא.) והיה עיקר זה מפני האורחים, ונתחייבו לאמרו בכל בתי כנסיות ואף על פי שאין שם אורחים, וכמו שתקנו ברכה אחת מעין שבע בשביל המאחרים לבוא בבית הכנסת (שבת כד:) ונתחייבו לאמרה תמיד ואף על פי שהיו שם כל הקהל,

וכתב שכן כל דבר הנתקן בשביל דבר אחר אין ענינו שלא נעשית התקנה ההיא עד שיהיה שם אותו הדבר שנתקנה בשבילו אלא עניינו שנעשה את התקנה תמיד - גזירה שמא יהיה שם אותו הדבר שנתקנה בשבילו, וטעם הדבר שאם לא היו חכמים מתקנים כן היו החכמים נותנים דבריהם לשיעורים והיה צריך בכל תפילה לחפש כל איש ואיש שבבית הכנסת אם הוא בקי אם לא.

והוסיף המ"ב (יב) טעם נוסף לתקנה ששמא יהיה פ"א בבהכ"נ מי שאינו בקי ויוציאנו הש"ץ ידי חובה.

האם יכול להמתין בשביל אנשים מהציבור

הד"מ (א) כתב בשם הרב בנימין זאב שמצא שכתוב בשם רבינו שמשון בן ה"ר יוסף כשסיימו הציבור להתפלל תפילת שמונה עשרה והחזן היה ממתין מלהתחיל התפילה בקול רם בשביל אחד שבציבור או שנים או שלשה- היה גוער בו ואמר לו שאינו רשאי להמתין על שנים או שלשה מכיון שהציבור סיימו ואין ראוי להטריח עליהן.

וכן גער ר' נתנאל בשליח ציבור כשהיה ממתין לשנים או לשלשה טובי העיר שלא סיימו עדיין תפילתן.

ומכאן כתב הרב בנימין זאב שמאותו טעם שבמקרה שאם עדיין לא הגיע אחד מחשובי הקהל לבית הכנסת אין להמתין

עליו אם יש כבר מניין, שכן אין זה כבוד ציבור ועוד שמענישים את הממתין על כך מכיון שהוא מטריח את הציבור.

פסיקת הלכה:

השו"ע פסק כדברי ה"ר דוד אבודרהם:
"קהל שהתפללו וכולם בקיאים בתפלה, אעפ"כ ירד ש"צ וחוזר להתפלל, כדי לקיים תקנת חכמים".

והרמ"א פסק כרב בנימין זאב: "ואם יש יחידים בקהל מאריכין בתפלתן, אין לש"צ להמתין עליהם אפי' היו חשובי העיר; וכן אם היה מנין בבהכ"נ, אין להמתין על אדם חשוב או גדול שעדיין לא בא".

המ"ב (יג) כתב שהטעם שאין להמתין אף לחשובי העיר הוא מפני טורח הציבור, ועכשיו נהגו שהש"ץ ממתין עד שיסיים האב בית דין את תפלתו לפי שרוב האנשים מתפללין במרוצה והמתפלל מלה במלה לא יוכל לומר קדושה עם הצבור לכן ממתינים כי הם עושים שלא כדין-

לפיכך אם אין אב"ד בעיר ה"ה דימתינו על המתפלל מלה במלה אבל כשמאריך אין להמתין עליו. וכמו שכתוב על ר"ע כשהיה מתפלל עם הצבור היה מקצר ועולה.

מי שחושש שיתלוצצו עליו שמאריך בתפילתו:

המ"ב כתב שמי שצריך להאריך ויירא שיתלוצצו עליו יכול לילך לאחוריו בשעה שמתחיל הש"ץ אף על פי שעדיין לא גמר תפלתו ויחזור למקומו ויגמור. ובתנאי שתיהיה כוונתו לשם שמיים.

האם צריך להמתין לאדם חשוב כאשר לא יעבור הזמן:

המ"ב (יד) כתב שאין צריך להמתין אפילו אם עי"ז לא יעבור זמן ק"ש ותפלה, שהרי אם יעבור- אפילו ביחידי צריך להתפלל כדי שלא יעבור הזמן.

שאלת השבוע

מה על האדם לכוון בעת עניית אמן?

ר׳ רפאל טוביה—זכה בשובר לרכישה בקורסים של 100 ש״ח

את הפתרונות יש לשלוח למייל או לוואטסאפ של המכון עד יום רביעי

myagdiltora@gmail.com / 0542390375

מזל״ט ואיחולים

העלון מוקדש לרפואת חנה אזולאי בת סוליקה

ולעילוי נשמת מסעוד בן עיישה ושרה בת חנה

ודוד רחמים בין עישא ואברהם ז״ל

ניתן לשלוח מזל״ט או איחולי ברכה למייל או לוואטאפ של המכון עד יום חמישי.

<< המשך הדבר תורה מעמוד השער <<

הכלי יקר מיישב את פשט הדברים עם דברי הגמרא הזו. באמת מדובר כאן על חסרון מים ממשי. אם כן כיצד מתיישב עם דברי הגמרא שחטאם היה רפיון בלימוד התורה?

בגלל שהיו ישראל עסוקים לקחת מביזת הים, ולא מיהרו ללכת אל הר סיני לקבל את התורה, נענשו בחסרון מים. מדוע? שהרי ראינו לעיל שהתורה נמשלה למים, על כן נענשו מידה כנגד מידה ולא מצאו מים.

וכן אנו מוצאים בהמשך, ברפידים, שגם שם נענשו בחסרון מים, כמו שכתוב שנקרא ׳רפידים׳ על שם שרפו עצמם מן התורה.

רואים את החשיבות שבלהיות כל הזמן מחובר לתורה, לקבוע עיתים גם בזמנים לחוצים, ובלי זה חוץ מפגיעה ברוחניות של האדם, עלולה להיות גם פגיעה בשפע הגשמי שלו.

שבת שלום!